

Bret Kar

SEKS I PSIHA

Istina o našim najskrivenijim fantazijama

Prevela s engleskog:
Ksenija Vlatković

SADRŽAJ

Spisak tabela	8
Predgovor srpskom izdanju	11
Uvod	19

I

POTREBA ZA PROUČAVANJEM SEKSUALNIH FANTAZIJA

1. Zbog čega vodimo ljubav sa ugašenim svetlima	35
2. Nauka o psihološkim otiscima	45

II

ISTRAŽIVANJE DIJAPAZONA SEKSUALNIH FANTAZIJA

3. Uvod u psihologiju seksualnih fantazija	93
4. Uobičajeno eksplicitne priče.	130
5. Formiranje grupa	149
6. Prevara	166

7. Fantazije o slavnima	174
8. Seksualna orijentacija	178
9. Genitalni egzibicionizam	192
10. Fetišizam, transvestizam i drugi vidovi ljubavi prema objektu	197
11. Ponižavanje i postidivanje.	201
12. Incest	211
13. Ekstremno seksualno nasilje	222
14. Tinejdžeri i deca.	226
15. Nekrofilija, bestijalnost i vanzemaljci	230
16. Supružničke fantazije	234

III

POREKLO SEKSUALNIH FANTAZIJA

17. Sadizam normalne fantazije	241
18. Borba sa stidom i poniženjem.	262
19. Studija slučaja: Pariz i riđe stidne dlačice	285
20. Trauma kao koren seksualne fantazije.	303

21. Četrnaest značenja seksualne fantazije 333

22. Postoji li fantazija bez traume? 359

IV

SEKSUALNE FANTAZIJE I SPOLJAŠNJI SVET

23. Da li fantazije uništavaju ljubavne veze? 381

24. Normalnost i perverzija u spavaćoj i radnoj sobi 400

25. Deset ključnih dimenzija seksualnih fantazija 413

Postskriptum 426

Rečnik. 433

Prvi dodatak:

Tematski indeks fantazmatskih preferenci Britanaca 447

Drugi dodatak:

Istraživački upitnik o seksualnim fantazijama 451

Reči zahvalnosti 473

Obaveštenje: Međunarodni istraživački projekat

o seksualnim fantazijama 479

Aleksandar Milovanović

Razumevanje strasti 481

Indeks imena i pojmova 487

SPISAK TABELA

Tabela 1: Pilot intervju	76
Tabela 2: Seksualne fantazije koje se odnose na formiranje grupa	150
Tabela 3: Rang lista najomiljenih seksualnih aktivnosti sa poznatima	175
Tabela 4: Vrste aranžmana seksualnog života u današnjoj Britaniji	235
Tabela 5: Učestalost fantazija o bračnom drugu ili redovnom partneru tokom seksa	236
Tabela 6: Učestalost fantazija o supružnicima ili redovnim partnerima za vreme masturbacije	237
Tabela 7: Lična zapažanja o funkciji seksualnih fantazija	334

Posvećeno Kim
„Pola kao pesma, a pola kao molitva“
nulli secundus

Čovek je ono što je njegov um.

Samjuel Pepis

Pretpostavljam da svi želimo da saznamo tajne drugih da bismo
mogli da živimo sa vlastitim.

Džonatan Ejms, *Probudite se, gospodine!*

PREDGOVOR SRPSKOM IZDANJU

Za vreme jednog ručka 2002. moj prijatelj i kolega, gospodin Oliver Ratbon, direktor *Karnak buksa* iz Londona i ja razgovarali smo o projektu za moju narednu knjigu. U to vreme sam za *Karnak buks* već objavio tri knjige o radu engleskog psihoanalitičara dr Donalda Vinikota, pa sam priželjkivao da se okušam u pisanju neke druge vrste književnog dela. Dok smo ćaskali u restoranu preko puta Londonske škole ekonomskih i političkih nauka u Holbornu predložio sam da se prihvatim pisanja sveobuhvatne biografije Sigmunda Frojda, što sam oduvek želeo da uradim, a posebno otkad je u Kongresnoj biblioteci u Vašingtonu dostupna velika arhivska građa o Frojdu, koja još nije obuhvaćena standardnim Frojdivim biografijama. Oliver me je pogledao blagonaklono i saosećajno, ali je smesta odbacio tu ideju. Objasnio mi je da su police već prepune dobrih biografija o Frojdu i da ne treba da trošim energiju na to. Potom sam predložio još jednu istorijski orijentisanu knjigu, možda posvećenu prepisci između dr Donalda Vinikota i njegovog oca ser Frederika Vinikota. Oliver je ponovo odbio moj predlog.

Upitao sam ga kakvu mi on knjigu predlaže da napišem. Oliver me je bez oklevanja pogledao i rekao: „Vidim crne korice sa srebrnim naslovom koji glasi *Psihologija seksualnih fantazija*“. Budući da nisam bio neki stručnjak za oblast seksualnih fantazija, delovao sam prilično zbunjeno, uveren da se neko verovatno već bavio tom temom. Oliver me je, naravno, podsetio da kao bračni psihoterapeut radim sa parovima sa seksualnim poteškoćama, koji se možda muče sa nespojivim seksualnim fantazijama. Isprva sam bez razmišljanja odbacio njegov predlog, ali kako su nedelje proticale, sve češće mi je padalo na pamet da je Oliverova zamisao zapravo vrlo dobra. Malo pre toga sam radio sa nekoliko bračnih parova koji su se upetljali u složenu internet pornografiju: u ve-

ćini slučajeva bi supruga otkrila muževljevu zaokupljenost internetom, posle čega su parovi započinjali bolne i traumatične svade.

Shvativši da bi seksualne fantazije mogle biti izvanredna tema za istraživanje bacio sam se na prikupljanje objavljene literature; ali, avaj, pronašao sam svega nekoliko valjano napisanih radova iz psihoanalitičke perspektive. Zato sam iskopao nekoliko zbirki erotskih fantazija, po svojoj prilici prevashodno načinjenih da zagolicaju maštu čitalaca. Takođe sam pronašao nekoliko dobrih biheviorističkih članaka, posvećenih detaljnim razlikama između muških i ženskih fantazija. No, nijedan od radova nije pokušao da odgovori na daleko zanimljivija pitanja, kao što su:

1. Šta je to normalna seksualna fantazija?
2. Šta izaziva seksualne fantazije?
3. Kakav uticaj seksualne fantazije vrše na naše brakove i, u širem smislu, na naše živote?

Nisam naišao doslovce ni na jednog pisca koji se temeljno posvetio ovim ključnim pitanjima, što me je naposletku i navelo na zaključak da je Oliver Ratbon očigledno predložio potencijalno važnu temu za istraživanje.

Tih dana mi je pripala velika čast da ugostim dr Džojs Makdugal iz Pariza, koja je došla na Tavistok kliniku u Londonu da održi supervizijski master klas. Kao pionirka psihoanalize, koja je briljantno pisala o šarolikostima seksualnosti, dr Makdugal je podržala moj istraživački projekat. Zapravo, rekla mi je da se koju godinu ranije prilično zabrinula dok je slušala psihoanalitičke radove na susretu Međunarodnog psihoanalitičkog udruženja, stoga što su njene kolege svaku seksualnu fantaziju pacijenata dijagnostikovale kao „perverznu“. Makdugal se uključila i zamolila da joj neko od prisutnih analitičara objasni šta predstavlja „normalnu“ seksualnu fantaziju. Nažalost, niko nije odgovorio. Od velikog značaja mi je bila ova moralna podrška dr Makdugal.

Ali gde da pronađem sredstva za takav jedan istraživački projekat? Mada sam se godinama bavio akademskim radom, 2001. sam uzeo redovno odsustvo iz nastave da bih se posvetio kliničkom radu, kao i istraživanju istorije psihoanalize, ali sam po isteku odsustva odlučio

da napustim stalno mesto predavača i posvetim se isključivo kliničkoj praksi. Iako sam, dakle, zadržao nekoliko počasnih akademskih zvanja, ipak sam rešio da se odrekнем zaštićenog istraživačkog vremena, ali i istraživačke baze. Kako onda da nastavim?

Budući da sam godinama honorarno radio kao „medijski psiholog“ i na radiju i televiziji razgovarao o temama iz oblasti duševnog zdravlja, razvio sam nekoliko toplih prijateljstava sa urednicima tih stanica. Jedne večeri, odmah po povratku u London sa dugog i iscrpljujućeg putovanja po Sjedinjenim Američkim Državama pustio sam telefonsku sekretaricu da proverim ko me je zvao u odsustvu. Među nekoliko ljudi ranije tog popodneva pozvao me je i moj stari poznanik, Den Čejmbers, vrstan televizijski producent sa izrazitim zanimanjem za psihologiju. Inače sin dečijeg psihijatra sa Tavistok klinike, dr Florens Čejmbers, studentkinje dr Džona Boulbija, Den je na Oksfordskom univerzitetu završio eksperimentlanu psihologiju, posle čega je napustio fakultet i zaposlio se u britanskoj televizijskoj industriji. S obzirom na porodično poreklo i predmet diplomskih studija, nikad nije prestao da se zanima za psihološke teme. U telefonskoj poruci Den me je pozvao da svratim te večeri njegovoj kući na zabavu, ako nađem malo slobodnog vremena. Onako umoran zbog promene vremenske zone nameravao sam da pozovem Dena i da ga obavestim kako neću moći da dođem na večeru; međutim, nakon kraće dremke probudio sam se osvežen i ipak odlučio da se pojavim. I osobito mi je drago što sam otišao.

Za vreme večere sam sedeo pored divne mlade televizijske urednice, gospođice Džordžine Čineli iz produkcijske kuće *Tajger aspekts*, jedne nezavisne televizijske kompanije koja snima dokumentarce i drame za velike britanske televizijske kanale. Dok smo ćaskali za večerom, Džordžina me je upitala na čemu trenutno radim. Odvažno sam joj priznao da nameravam da napišem knjigu o seksualnim fantazijama, mada u tome nisam daleko odmakao. Na moje iznenađenje, ona mi je ponudila da se nađemo u radno vreme i da porazgovaramo o snimanju televizijske emisije o seksualnim fantazijama, jer bi to bilo veoma zanimljivo gledaocima. Potom je podelila ovu ideju i sa ostalim televizijskim urednicima prisutnim za stolom te večeri, uključujući i mog domaćina Dena Čejmbersa, u to vreme odgovornog urednika stanice Kanal pet, jedne

od vodećih britanskih televizija, i svi su se složili da bi ova zamisao mogla dobiti „zeleno svetlo“.

Posle niza stastanaka u producenckoj kući *Tajger aspekts* i na televiziji Kanal pet, ne samo da sam dobio veliki podstrek, već i novac potreban za izvođenje obimnog ispitivanja. Ispočetka sam bio uveren da se nikako ne mogu upustiti u psihološko istraživanje finansirano sredstvima jedne televizijske kompanije, a ne neke naučne fondacije; onda sam, međutim, postao svestan da se u 2002, na početku novog milenijuma, ne treba držati starih pravila, te sam tako, sve u duhu postmoderne istraživačke metodologije i načina finansiranja istraživanja, prihvatio da snimim televizijski dokumentarac o *Seksualnim fantazijama Britanaca*, pre nego što se upustim u detaljnije empirijsko i kliničko istraživanje.

Zahvaljujući finansijskoj podršci televizije uspeo sam da unajmim istraživački tim, da bih naposletku došao do baze od preko dvadeset pet hiljada odraslih Britanaca i Amerikanaca, starijih od osamnaest godina, iz svih geografskih područja i ekonomskih slojeva obe države, i na taj način prikupio nenadmašnu zbirku seksualnih fantazija. No, ovaj psihoanalitički istraživački projekat nikada ne bih ni započeo bez nezamenljive pomoći televizijskih urednika.

U periodu od 2002. do 2005. prikupio sam ogromnu količinu podataka i ustanovio vlastiti protokol za sprovođenje petočasnog direktnog psihodijagnostičkog istraživačkog intervjua, u cilju što boljeg upoznavanja korena seksualnih fantazija, koji sežu do najranijeg uzrasta i detinjstva, ali i njihovog tarausmatskog porekla. Ovaj trogodišnji period „mariniranja“ takođe mi je omogućio i da se srodim s primarnim podacima, da sa kolegama razgovaram o materijalu i da ga počnem uobličavati u jednu koherentnu studiju. Dokumentarac *Seksualne fantazije Britanaca*, koji smo snimili u prolećnoj sezoni 2005, emitovan je u Velikoj Britaniji te jeseni. U isto vreme sam potpisao i ugovor sa izdavačkom kućom *Pingvin buks* iz Londona o pisanju opsežnog prikaza porijekla pod nazivom *Seks i psiha*.

Do kraja 2005. već sam završio analizu većine podataka i uglavnom razradio njihovo teorijsko objašnjenje; najveći deo 2006. posvetio sam pisanju rukopisa, koji je naposletku premašio 175.000 reči, uključujući preko 1.100 primera stvarnih seksualnih fantazija. Ispostavilo se da je ovaj poduhvat krajnje zahtevan, i zato sam beskrajno zahvalan supru-

zi što mi je pomogla da zadržim smisao za šalu tokom dugog perioda pisanja.

Britanska verzija knjige pojavila se februara 2007, oko Dana zaljubljenih, i izazvala prilično komešanje. List *Tajms* je na naslovnim stranama dva uzastopna izdanja navodio neke od nalaza studije, dok se u *Obzerveru* pojavio prikaz na tri stranice. Potom me je karikaturista *Tajmsa* prikazao u nimalo laskavom svetlu pored hrpe mojih knjiga. Budući da nikad ranije nisam bio predmet neke karikature, ovo me je prilično uzrujalo. Knjiga je smesta izazvala pažnju novina, radio stanica i televizijskih programa širom zemlje, a ubrzo i sveta, što sam najedared doživio kao nasrtljivo ponašanje, budući da su me novinari zivkali telefonom u tri ujutru, ne hajući za vremensku razliku! Iako me je iznenadio ovako snažan odjek, shvatao sam da reakcija nije izazvana samo nepresušnim zanimanjem za seksualna pitanja, već i *nelagodom* koja prati sve vidove seksualnosti.

Nedugo po objavljivanju knjige gostovao sam u jednom vrlo gledanom britanskom televizijskom programu u dnevnom terminu. No, domaćin i domaćica su se na moje razočaranje zanimali gotovo isključivo za navedene fantazije. Posebno su se okomili na fantaziju jedne žene, koja je maštala o Njegovom kraljevskom visočanstvu, princu od Velsa, Čarlsu. Dao sam sve od sebe da skrenem razgovor s očigledno „manifestnog sadržaja“ fantazije i u nastojanju da prikažem njen dublji, „skriveni sadržaj“ objasnio sam da nas figure od autoriteta često podsećaju na roditeljske figure. Pošto mi je pošlo za rukom da iznesem ovo klasično frojdovsko objašnjenje, uspeo sam da promenim ton razgovora iz donekle neobaveznog ćaskanja u daleko ozbiljniju priču. I mora da se moj trud isplatio, budući da sam nekoliko dana kasnije u knjižari naleteo na jednu vrlo suzdržanu stariju koleginicu, za koju mi se čini da joj nikad nisu prijali profesionalni razgovori o seksualnosti, koja me je iznenadila pohvalivši moje trezveno držanje u televizijskom razgovoru.

Izlišno je reći da će knjiga jednog od najpoznatijih izdavača, i to u potpunosti posvećena seksu, neminovno izazvati veliku pažnju. I naravno da je u svim vodećim listovima u Velikoj Britaniji osvanuo dugačak prikaz. Neki su silno nahvalili knjigu, drugi su bili uzdržani zbog mog otvorenog frojdovskog psihoanalitičkog pristupa, dok su jedan ili dva kritičara napisali prilično žestoke osvrte, okarakterisavši rad kao

neukusan. Prikazi u drugim zemljama bili su daleko povoljniji, što ukazuje na to da mi u Velikoj Britaniji i dalje muku mučimo sa prihvatanjem vlastitog seksualnog života.

Gotovo tri godine po objavljivanju prvog izdanja *Seksa i psihe* publicitet se stišao i knjiga je tiho zauzela mesto u seksološkoj literaturi, zajedno sa još mnogim drugim naslovima posvećenim toj oblasti. Od njenog izlaska dobio sam dosta pohvala svojih kolega. Glavna seksološka organizacija Sjedinjenih Američkih Država uručila mi je vrlo ljubazan poziv da prisustvujem njihovom redovnom godišnjem okupljanju u svojstvu glavnog govornika. Takođe sam dobio mesto počasnog gostujućeg profesora na Univerzitetu Rohampton u Londonu, u znak priznanja za to što sam svoje psihološke nalaze približio široj javnosti. Naslućujem da je moja knjiga odigrala značajnu ulogu u odluci univerziteta o mom postavljenju.

Međutim, od svih odgovora koje sam dobio najviše su me obradovale reakcije mojih pacijenata u psihoanalizi. Nekolicina mi se posebno obratila radi savetovanja u vezi sa svojim seksualnim fantazijama. Upoznao sam mnogo muškaraca i žena koje su mučile prilično nasilne fantazije u kojima njih neko tuče ili oni nekoga ubijaju. Jedan muškarac je dostizao orgazam samo ako fantazira da svojoj partnerki odseca glavu. U većini slučajeva u pitanju su sasvim pristojni i čestiti ljudi, bez ijednog jedinog znaka kliničke psihoze. No, njihove fantazije su se pretvarale u „učaurene tumore“, izazivajući u njima stid i grižu savesti. Sa nekim pacijentima sam počeo lično da radim; druge sam uputio na psihoterapiju kod mojih kolega; bilo je i onih koji su samo želeli jedan ili dva razgovora o svojim fantazijama. Mnogim pacijentima su ova kratkotrajna savetovanja izuzetno koristila, posebno što su na osnovu moje knjige znali da ih neću osuđivati.

I mnogi moji dugogodišnji psihoanalitički pacijenti, koji su tretman započeli mnogo pre nego što se knjiga pojavila, počeli su da mi pričaju o svom seksualnom životu sa mnogo više intimnih pojedinosti. Do tada su mnogi od njih izbegavali razgovor o onim daleko ličnijim osobenostima svog seksualnog života, u strahu da se ne obrukaju. No, nakon objavljivanja knjige doslovce su svi na isti način opisivali njeno dejstvo: „Pošto znam da nema toga što već niste čuli neće vas zapanjiti ovo što ću vam ispričati“. Često su mi ti pacijenti „obelodanjivali“ prolazne ho-

moseksualne misli, ili pomisli na nasilje ili „neverstvo“; i ni u jednom od tih slučajeva nisu me zapanjili.

Izvesna dama mi se obratila zbog toga što joj je moje istraživanje traumatskog porekla seksualnih fantazija zaista pomoglo da raščisti sa nekim psihološkim demonima u sebi. Ona je za vreme masturbacije ponavljala scene originalnog seksualnog zlostavljanja, koje je doživela kao dete, što ju je uznemiravalo. Moje istraživanje joj je otkrilo da mnogi muškarci i žene postupaju na potpuno isti način kao i ona – masturbiraju na scene traume – sa potpuno opravdanim psihološkim smislom, budući da time pokušavaju da pretvore povredu iz detinjstva u prijatnu pobedu odrasle osobe.

Jednog mog kolegu je zanimalo da li bih danas, tri godine kasnije, drugačije napisao knjigu. Mislim da bih uneo jednu krupnu izmenu. Uključio bih neuporedivo *manje* fantazija. Prvo izdanje sadrži preko 1.100 seksualnih fantazija. S obzirom na uzorak od preko dvadeset pet hiljada fantazija, broj od 1.100 činio mi se zanemarljivim procentom. No, mislim da je većini prosečnih čitalaca preko hiljadu fantazija bilo previše. Smetnuo sam s uma da prosečnom obrazovanom čoveku tolike fantazije mogu delovati zapanjujuće i mogu mu odvući pažnju, što se uostalom i *dogodilo*, od glavne teze studije, budući da sam se sâm prilično navikao na ispitivanje građe seksualnih fantazija. Danas bih uključio, pretpostavljam, svega nekih pedesetak fantazija, i to tako što bih ih čvrsto utkao u građu teksta, umesto da ih iznosim u zasebnim celiinama.

Nalazim da me je sprovođenje ovog istraživačkog projekta i pisanje knjige o njemu obogatilo i upotpunilo. I mada sam morao da istrpim mnogobrojne kritike, uživao sam i u brojnim pohvalama i čestitkama, posebno od pacijenata i pripadnika šire javnosti. Knjigu sam napisao verujući da će biti korisna, ali i da će uveriti one koji nalaze da ih njihove fantazije i najmanje zabrinjavaju ili muče da je opravdano potražiti stručnu pomoć, ako imaju potrebu za tim. Već sad mi je poznato da su se posle čitanja moje knjige mnogi ljudi obratili nekom od stručnjaka za duševno zdravlje i da im je taj razgovor o ličnoj seksualnoj prošlosti doneo mnogo koristi. U 2010. održaću prvi seksološki kurs na Tavistok centru za odnose parova, u sklopu Tavistok instituta za medicinsku psihologiju u Londonu, na kome radim; izuzetno sam zahvalan na tome,

jer se nadam da ću u godinama koje dolaze podeliti nešto od svog znanja iz oblasti kliničke seksologije sa studentima i kolegama.

Profesor Bret Kar
Tavistok centar za odnose parova
Tavistok Institut za medicinsku psihologiju
London
Ujedinjeno Kraljevstvo